

Bijstand naar werk?

Onderzoek naar de uitvoering van de Wet Werk en Bijstand
ten behoeve van de gemeente Ten Boer
door de dienst Sozawe van de gemeente Groningen

Rekenkamercommissie Ten Boer

Maart 2008

Inhoudsopgave

0	Samenvatting	3
1	Inleiding	4
2	Door de raad vastgesteld beleid	5
3	Aandacht voor re-integratie en/of participatie	8
4	Beleidsuitvoering volgens de wethouder, de dienst Sozawe en zeven cliënten	9
5	Conclusies	17
6	Aanbevelingen	18
Bijlagen:		
1	Welke verandering heeft WWB in 2004 teweeg gebracht?	20
2	Bestuurlijke reactie college	22
3	Nawoord rekenkamercommissie	23

De rekenkamercommissie heeft op verzoek van de raad een onderzoek verricht naar de uitvoering van de WWB door de dienst Sozawe ten behoeve van de gemeente Ten Boer. De volgende onderzoeksvraag stond centraal:

Welke maatregelen neemt de dienst Sozawe om WWB-uitkeringsgerechtigden te stimuleren maatschappelijk te participeren dan wel om betaald werk te verrichten?

De commissie komt tot een aantal conclusies, onder meer:

- Sinds de inwerkingtreding van het Model-Ten Boer ervaren cliënten geen achteruitgang in de kwaliteit van de dienstverlening.
- De dienst Sozawe is matig tot slecht bereikbaar, onder meer vanwege de slechte verbinding met het openbaar vervoer naar de Zaagmuldersweg.
- De bestuurlijke doelstelling om iedere cliënt minstens één maal per jaar te zien wordt thans niet gehaald.
- De dienst Sozawe heeft frequenter contact met kansrijke cliënten, dan met cliënten die weinig kansrijk zijn.
- Attendering op de vrijwilligersvacaturebank in Ten Boer vindt zelden plaats.
- Bij de inslag van de komeet (het moment waarop mensen in de uitkering komen) ontbreekt het de cliënt aan informatie.

Op grond van deze conclusies doet de rekenkamercommissie onder meer de volgende aanbevelingen:

- Voor elke cliënt stelt de consultant een (re-integratie)plan op. Dit plan legt tussen beide partijen de verhoudingen en verwachtingen vast.
- Cliënten uit Ten Boer zijn in de gelegenheid tenminste één keer per jaar op het gemeentehuis in Ten Boer een gesprek met hun klantmanager te voeren.
- Elke Ten Boerster cliënt wordt tenminste één maal per jaar wordt opgeroepen voor een gesprek. Op die manier is de kans groter dat mensen tijdig met hun problemen op de proppen komen.
- Eén keer per jaar brengen contactmedewerkers van de dienst Sozawe een werkbezoek aan een aantal adressen in de gemeente Ten Boer, onder meer aan de vrijwilligersvacaturebank.
- Het is van belang dat de contactmedewerkers meer aandacht besteden aan de mogelijkheden om door het vervullen van vrijwilligerswerk weer een betere oriëntatie op de arbeidsmarkt te verkrijgen.
- De informatievoorziening aan de cliënten wordt verbeterd.

1 Inleiding

Bij de start van de Rekenkamercommissie in 2006 is een programma opgesteld met drie onderzoeksvragen. Op twee vragen – over de schuldpositie en het afvalstoffenbeleid - heeft de commissie inmiddels rapport uitgebracht. De derde vraag betreft de re-integratie- en participatiemaatregelen van de gemeente Ten Boer in het kader van de Wet Werk en Bijstand. De commissie heeft de raad in april 2008 de uitgewerkte onderzoeksvraag ter beoordeling voorgelegd. De raad antwoordde dat onderzoek naar de WWB nog steeds voorziet in een informatiebehoefte. De onderzoeksvraag is:

Welke maatregelen neemt de dienst Sozawe om WWB-uitkeringsgerechtigden te stimuleren maatschappelijk te participeren dan wel om betaald werk te verrichten?

In de eerste helft van 2008 is het cliëntenbestand – historisch gezien - laag. Het geringe aantal uitkeringsgerechtigden (in 2008 gemiddeld ongeveer 35) verklaart de belangstelling van de Commissie voor de begeleiding van personen met een relatief geringe kans op werk die vaak al wat langer in uitkering zijn. In het laatste kwartaal van 2008 is de instroom in de WWB echter al weer wat groter dan de uitstroom, en neemt het bestand uitkeringsgerechtigden weer langzaam toe.

Het onderzoek betreft zowel de op participatiegerichte activiteiten als de op re-integratie gerichte activiteiten die worden ontplooid voor alle Ten Boerster uitkeringsgerechtigden. Het onderzoek richt zich niet alleen op de uitstroom naar werk, maar ook op het oppakken van vrijwilligerswerk, het deelnemen aan opleidingen of het meer gaan deelnemen aan maatschappelijke activiteiten. Een centrale veronderstelling is dat verbeterde maatschappelijke participatie ook kan leiden tot verkleining van de afstand naar betaald werk.¹

De Rekenkamercommissie is haar onderzoek begonnen met het lezen van de sinds de invoering van de WWB (in 2004) door de raad vastgestelde beleidskaders (paragraaf 2). Het doel was het door de raad vastgestelde beleid in kaart te brengen. Deze beschrijving dient tevens als toetsingskader voor de in kaart te brengen uitvoering.

Vervolgens heeft de commissie stilgestaan bij de vraag welke cliënten vooral zijn aangewezen op re-integratie naar werk en welke cliënten vooral zijn aangewezen op maatregelen gericht op een verbeterde participatie in de samenleving (paragraaf 3).

Daarna zijn een aantal thema's gekozen die samenhangen met de vraagstelling. Zo is ingegaan op de regelmaat van het contact tussen de uitvoerende dienst en de cliënt; de doelstellingen van de re-integratie- en/of participatiemaatregelen; de rapportage over de uitvoering; en de mate van tevredenheid over het succes van de maatregelen. Over deze thema's heeft de commissie gesprekken gevoerd met de portefeuillehouder (de wethouder sociale zaken), met de uitvoerende dienst (de dienst Sozawe van de gemeente Groningen) en met zeven cliënten (paragraaf 4).

Na toetsing aan het beoordelingskader (paragraaf 2) werd op basis van deze informatie een aantal conclusies geformuleerd (paragraaf 5). In aansluiting op deze conclusies hebben de drie externe leden van de commissie aanbevelingen geformuleerd (paragraaf 6). Vervolgens is deze rapportage voor commentaar voorgelegd aan het gemeentebestuur van Ten Boer.

¹ Vergelijk ook artikel 7 van de Reïntegratieverordening van de gemeente Ten Boer. In de toelichting bij artikel 7 staat "Vrijwilligerswerk met behoud van uitkering kan een nuttig instrument zijn om werkritme op te doen of te behouden. Het vrijwilligerswerk kan worden ingezet als uitstroom naar algemeen geaccepteerde arbeid niet mogelijk is, of wanneer dat pas op middellange of lange termijn mogelijk is".

In deze paragraaf geeft de Commissie een beschrijving van het door de raad van Ten Boer vastgestelde beleid. De wetgever (WWB)³ laat het ontwikkelen van het re-integratie- en participatiebeleid voor een groot deel over aan de gemeente(n). Voor een deel vindt de beleidsontwikkeling plaats doordat er nota's door de raad worden vastgesteld. Daarnaast zijn er door de raad enkele verordeningen vastgesteld: ten aanzien van handhaving, afstemming van de sanctiehoogten, toeslagen, re-integratie en ook voor de bijzondere bijstand.

In **2004** heeft de raad na een discussie over een algemene beleidsnotitie⁴ diverse verordeningen vastgesteld waartoe zij op grond van de nieuwe wet was verplicht (waaronder de reïntegratieverordening en de afstemmingsverordening). In artikel 7 van de reïntegratieverordening wordt gesteld dat vrijwilligerswerk een instrument kan zijn om de afstand tot de arbeidsmarkt te verkleinen. De raad vindt het van belang dat van alleenstaande ouders op wie de zorg voor jonge kinderen (tot 5 jaar) rust, niet zonder meer zal worden gevraagd om voor alle vijf werkdagen arbeidstaken te vervullen. Bij het opleggen van een arbeidsplicht is het van belang dat er passende kinderopvang beschikbaar is. De raad geeft te kennen dat zij een voorkeur heeft om elk kwartaal een zelfstandige terugkoppeling te krijgen over de ontwikkelingen bij de uitvoering van de WWB. De *Burap* wordt als terugkoppelinstrument ontoereikend geacht. Sindsdien komt er elk kwartaal – met enige vertraging – een rapportage WWB beschikbaar die vrijwel zonder enige uitzondering tot vragen en discussie in de raad leidt.

Bij het formuleren van het centrale beleidsdoel volgt de raad de landelijke trend om het accent te leggen op het toeleiden naar betaald werk: dus op de re-integratietaak. In populair Nederlands: Work First. In de monitor zal dan ook elk kwartaal informatie worden verschaft over uitstroom, instroom en over *trajecten*.⁵

Vanwege het financiële risico dat de gemeente sinds 2004 loopt bij een relatief groot beroep op de WWB, is een aanvullend doel dat het inkomensdeel dat het ministerie ter beschikking stelt toereikend is voor het aantal personen dat in uitkering is (zie voor een nadere uitleg bijlage 1).

Eind **2005** houdt de raad een werkconferentie waarbij het plaatselijk bedrijfsleven wordt gepolst of dat mogelijkheden ziet om (meer) arbeidsplaatsen aan te bieden aan uitkeringsgerechtigden. De werkconferentie heeft niet veel arbeidsplaatsen opgeleverd.

Naar aanleiding van een suggestie uit de raad⁶ wordt over **2006** een re-integratiebegeleider van Jobber in dienst genomen. Het door de betreffende re-integratiebegeleider opgestelde plan van aanpak wordt ter kennisgeving naar de raad gezonden.

Een punt van aandacht wordt het beleid gericht op uitkeringsgerechtigden die in het jargon worden ingedeeld in fasen 3 en 4, later categorie b genoemd. In de raad wordt de zorg uitgesproken dat aan deze personen wellicht te weinig aandacht wordt besteed door de sterke focus op “werk, werk, werk”. De wethouder benadrukt dat niet iedereen in staat is om betaald

² Deze paragraaf berust op een documentenonderzoek van de raadsstukken vanaf 2004 tot midden 2008.

³ Zie voor de verandering die de WWB teweeg heeft gebracht bijlage 1.

⁴ Notitie ten behoeve van de opiniërende raadsvergadering mbt de WWB, april 2004.

⁵ Een traject is een plan van aanpak om een cliënt aan het werk te krijgen; dergelijke trajecten worden aangeboden door Groningen@ Work, een dienstverlening van de gemeente Groningen en het UWV WERK-bedrijf (voorheen CWI) en reïntegratiebedrijven. Het reïntegratiebedrijf waarmee de gemeente Ten Boer een contract heeft afgesloten is Jobber te Appingedam; verder worden Ten Boerster cliënten ook wel verwezen naar re-integratiebedrijven waarmee de gemeente Groningen een contract heeft of naar Weerwerk.

⁶ Meer concreet een bezoek van een raadslid aan een VNG-conferentie.

werk te verrichten en dat er voor deze groep doelstellingen op het vlak van maatschappelijke participatie gelden.

Bij de begrotingsbehandeling wordt een motie aangenomen waarin het gemeentebestuur wordt opgeroepen via de website ruime informatie te geven aan de inwoners van Ten Boer over de aanspraken op bijzondere en algemene bijstand. Het vermoeden bestaat dat er sprake is van aanzienlijke “onderconsumptie” van aanspraken op inkomensaanvullende maatregelen.⁷

In **2007** vindt er een belangrijke verandering in de uitvoering plaats. De uitvoering van de bijstand (en de inkomensaanvullingsregelingen voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten) worden overgedragen aan de dienst Sozawe van de gemeente Groningen. Dit betekent dat een tweetal verordeningen moet worden geharmoniseerd. Bij de uitkeringverstrekking kan zo worden geprofiteerd van een schaalvoordeel. Uit de begroting 2007 komt naar voren dat de apparaatskosten minder omvangrijk zijn dan bij het zelfdoen door de gemeente Ten Boer (nog in 2006).

Ten aanzien van de re-integratietaken, en met name de sociale activeringstaken, is het optreden van dit schaalvoordeel niet zonder meer vanzelfsprekend. Bij re-integratie wordt immers vaak gewerkt in een een-op-een-werkrelatie.⁸

Begin 2007 bespreekt de raad een tweede notitie met betrekking tot re-integratieactiviteiten. Na de inspanningen van de projectmedewerker re-integratie in 2006 moet er nu een structureel beleid worden geformuleerd waarmee de dienst Sozawe straks uit de voeten kan. Er wordt voor gekozen om voor het cliëntenbestand van 40 jaar en ouder dat reeds op 1 januari 2007 een uitkering ontving en waarvoor nog geen activiteiten zijn opgestart een afspraak (overeenkomst) te sluiten met Jobber te Appingedam. Daarnaast wordt van de nieuwe instroom bekeken of Jobber na Groningen@Work bij specifieke re-integratieactiviteiten wordt ingeschakeld. Jobber levert op individueel niveau maatwerk in trajecten met een gemiddelde doorlooptijd van 12 maanden (zie ook het raamcontract ‘Re-integratietrajecten Ten Boer’ van Jobber voor 2007).

Alle nieuwe klanten tussen de 18 en 65 jaar nemen gedurende 6 weken 20 uur per week deel aan Groningen @Work, met als doel klanten zo spoedig mogelijk weer aan het werk te helpen. Wanneer door belemmeringen de afstand tot de arbeidsmarkt te groot blijkt te zijn, wordt een re-integratietraject ingezet om die afstand te verkleinen. Daarvoor kan de klant worden verwezen naar Jobber, naar een van de organisaties/bedrijven waarmee de gemeente Groningen een re-integratieovereenkomst heeft afgesloten of naar Weerwerk. Die keuze hangt af van de individuele belemmeringen/omstandigheden van de klant.

In de rapportage van de dienst Sozawe over 2007 blijkt dat deze beleidskeuze nog niet is geïmplementeerd. De raad stelt daar vragen over. In de eerste kwartaalrapportage over 2008 komt naar voren dat van de vijf opgestarte trajectplannen drie bij Jobber en één bij Groningen@work plaatsvinden, zodat kan worden gesproken van het tot uitvoering brengen van de nieuwe beleidslijn op het terrein van de re-integratie.

Begin **2008** maakt de raad zich zorgen over de kwaliteit van de rapportages die de dienst Sozawe opstelt over haar dienstverlening aan de WWB-gerechtigden uit Ten Boer. In de loop

⁷ Zie voor de uitvoering van de motie de brief van het college aan de raad van 5 februari 2009, D&A, Beleid/MO/TB/09.1828748.

⁸ Met de een-op-een-werkrelatie wordt bedoeld op het persoonlijk contact tussen de werkconsulent en de re-integratiemedewerkers enerzijds en de werkzoekende WWB-gerechtigde anderzijds.

van 2008 worden de kwartaalrapportages die de dienst Sozawe aanlevert informatiever: niet alleen wat betreft cijfers en tabellen, maar ook wat betreft tekst en commentaar.⁹ Ook de rekenkamercommissie heeft de kwartaalrapportages bekeken en geconstateerd dat er in de loop der tijd sprake is van meer informatie. Maar in de rapportages in 2008 wordt nog geen informatie verschaft over het aantal contacten dat een cliënt per jaar met de dienst heeft. Wel is er informatie over het aantal trajectactiviteiten, maar nog niet over de vraag of deze trajecten zijn voltooid en wat daarvan de uitkomst is geweest. Ook wordt in de kwartaalrapporten geen informatie verstrekt over de maatregelen gericht op sociale activering en vrijwilligerswerk.

⁹ De rekenkamercommissie stelt zichzelf echter de vraag of de informatie die de raad elk kwartaal krijgt voldoende tegemoet komt aan de controlebehoefte van de raadsleden; wellicht zijn zonder veel extra kosten verbeteringen denkbaar.

In deze paragraaf schetst de Rekenkamercommissie de overwegingen die een rol hebben gespeeld bij de vragen die zijn gesteld aan de portefeuillehouder, de uitvoerders en de cliënten.

Of het nu de aantrekkende conjunctuur is geweest (van 2004 tot medio 2008) of de Work-First-benadering bij de uitvoering van de WWB, onmiskenbaar is dat het aantal uitkeringsgerechtigden in Ten Boer, maar ook landelijk¹⁰, in de genoemde periode is teruglopen. In 2003 waren er nog meer dan 80 uitkeringsrechtigden in Ten Boer. In 2008 is dat aantal gedaald tot minder dan 40 personen. Gelet op deze halvering kan zonder meer worden gesproken van doelbereiking.

De 40 personen die ten tijde van dit onderzoek een WWB-uitkering ontvangen zijn voor een relatief groot deel langer dan een jaar in uitkering. In Ten Boer is op 1-1-2008 71% van de uitkeringsgerechtigden langer dan een jaar in uitkering. Een vijfde deel van de veertig uitkeringsgerechtigden heeft al langer dan 10 jaar een uitkering. We hebben het in Ten Boer dan over 7 personen. Landelijk doet zich in deze periode een vergelijkbare ontwikkeling voor. Zo is bij de Rekenkamercommissie de vraag gerezen of de directe focus op werk (Work First, trajectplannen) wel geëigend is bij personen die een (wat) grotere afstand tot de arbeidsmarkt hebben en die al wat langer in uitkering zijn.

Vaak zijn er bepaalde (aan de persoon gebonden) beperkingen die verhinderen dat deze personen een goede kans op de arbeidsmarkt maken. Tot deze beperkingen kunnen worden gerekend: leeftijd, taalvaardigheid, gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid, schuldproblemen, zorg voor kinderen of partner, en ook psychische, verslavings- of familiegebonden problemen. Soms is het mogelijk om deze beperkingen te verzachten door aangepaste voorzieningen te bedenken. Dat vraagt soms de nodige inventiviteit. Altijd zal daarbij rekening moeten worden gehouden met de kenmerken van de persoon en de mogelijkheden die de plaatselijke context biedt.

Soms komen we de gedachte tegen dat het bestand uitkeringsgerechtigden betrekkelijk statisch (onveranderlijk) zou zijn. Toch blijkt bij nader inzien dat ook bij personen die lang in uitkering zijn dat er zich allerlei veranderingen in hun leefomstandigheden optreden. Zo komt het voor dat zij meer of minder maatschappelijke taken verrichten (mantelzorg, vrijwilligerswerk). Er treden ook andere veranderingen op zoals het zelfstandig worden van aanvankelijk veel aandacht vragende kinderen, het alsnog leren van de Nederlandse taal, het aflossen van schulden, of het vinden van een manier om beter om te gaan met een specifieke beperking.

Behalve de uitstroom vanwege het aanvaarden van werk zijn er allerlei andere vormen van uitstroom zoals¹¹: het gaan volgen van een opleiding, het huwelijk met een inkomensverwerper, verhuizing, en soms ook het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Soms zien wij dat door het wegvallen van bepaalde beperkingen of een veranderende arbeidsvraag uit de markt – langs een omweg – werkhervatting plaatsvindt. Ook is het denkbaar dat de mate waarin aan de maatschappij wordt deelgenomen via vrijwilligerswerk, verenigingsleven en mantelzorg kan bijdragen aan het later weer vinden van betaald werk.¹²

¹⁰ Ook landelijk is er sprake van een daling van het volume uitkeringsgerechtigden. Zie onder andere: Rekenkamercommissie Den Haag, Mee Doen met ambitie, 2009, p.39.

¹¹ Zie bijvoorbeeld Rapportage Gemeente Ten Boer 3^e kwartaal 2008, pagina 2.

¹² Zo wordt in artikel 7 van de Reïntegratieverordening van de gemeente Ten Boer gesteld dat “Vrijwilligerswerk een onderdeel kan zijn van een traject gericht op arbeidsinschakeling of, als dat niet mogelijk is, gericht op

4 Beleidsuitvoering volgens de wethouder, de dienst Sozawe en zeven cliënten

Om de ervaringen en opvattingen van degenen die te maken hebben met de uitvoering van de WWB in kaart te kunnen brengen, heeft de Rekenkamercommissie gesproken met drie groepen respondenten. De eerste groep respondenten wordt gevormd door de wethouder en de beleidsregisseur van de gemeente Ten Boer. De tweede groep respondenten wordt gevormd door de directiesecretaris van de dienst Sozawe Groningen, de teamcoördinator en twee consultants, van wie één consultant uitkeringen en één consultant werk. De derde groep respondenten bestaat uit zeven uitkeringsgerechtigden. Bij de laatstgenoemde groep respondenten moet worden opgemerkt dat de situaties van deze zeven uitkeringsgerechtigden, onderling sterk verschillen.

Samen dragen deze groepen respondenten bij de aan de uitvoering van het door de raad vastgestelde beleid. De wethouder is ten overstaan van de raad verantwoordelijk voor de uitvoering en ziet toe op de correcte uitvoering van de beleidskaders. De beleidsregisseur ondersteunt de wethouder bij de aansturing van de dienst Sozawe. De medewerkers van de dienst Sozawe passen de instrumenten van de WWB toe. De cliënten verlenen medewerking aan de verplichtingen en aanspraken die de WWB in het leven roept en dragen op deze manier bij aan het al dan niet bewerkstelligen van de doelen van het door de raad vastgestelde beleid.

4.1 Wethouder en beleidsregisseur Welzijn¹³

Klantcontacten

Ondanks het feit dat de frequentie van de klantcontacten niet wordt vastgelegd en dat de contacten plaatsvinden op basis van het eigen inzicht van de professional, stelt de wethouder dat als bestuurlijke doelstelling wordt gehanteerd dat de consultant iedere cliënt minstens één maal per jaar ziet. Hierover zijn (mondeling) afspraken gemaakt: voor het eerst in 2009 zal iedereen aan bod komen. Zo is iedere cliënt in beeld, en is de informatie over de mogelijkheden en kansen van de cliënt duidelijk en actueel.

Rapportage

De teamleider rapporteert ieder kwartaal aan de directiesecretaris. De rapportages bevatten gegevens over de samenstelling van het klantenbestand, op een bepaald moment. De rapportages bevatten geen gegevens over het aantal klantcontacten. Er vindt geen benchmark plaats.

Model Ten Boer

Sinds de ‘overgang’ kunnen Ten Boerster cliënten gebruik maken van de ruime verwijzingsmogelijkheden van de dienst Sozawe. Volgens de wethouder kan de gemeente Ten Boer profiteren van de schaalvergroting. Maar de vraag of de cliënten hier eveneens van profiteren, is moeilijk te beantwoorden. Een nadeel wordt gezien in de verdwijning van de kleinschalige benadering die de gemeente Ten Boer voor de overgang kende.

maatschappelijke participatie; activiteiten als bedoeld hebben het doel de belanghebbende, met behoud van uitkering, werkritme op te laten doen”.

¹³ Het gesprek met de wethouder en de beleidsregisseur heeft plaatsgevonden op vrijdag 7 november 2008; het gespreksverslag is ter correctie aan de wethouder en de beleidsregisseur voor gelegd.

4.2 Directiesecretaris, teamcoördinator en klantmanagers dienst Sozawe Groningen¹⁴

In het gesprek met de teamcoördinator en de twee consultants, komen de volgende onderwerpen aan bod: de instrumenten die de consultants ter beschikking staan in de toeleiding van de uitkeringsgerechtigden naar werk, het doel en de frequentie van het klantcontact, de wijze van rapportage over de voortgang, de doelstellingen van de dienst Sozawe bij de toeleiding van uitkeringsgerechtigden naar werk, de beperkingen richting werk en tot slot het model Ten Boer.

Instrumenten

Voor de toeleiding van cliënten naar werk staan aan de consultant werk verschillende instrumenten ter beschikking. Deze instrumenten worden gevormd door de re-integratietrajecten die de klant kunnen worden aangeboden (als vervolg op een traject bij Groningen@Work).

Ten Boerster cliënten kunnen zo nodig gebruik maken van de producten en diensten die de gemeente Groningen aanbiedt via het wijkteam. Deze producten en diensten kunnen worden ingezet door Groningen@Work, dat daarmee de cliënten overdraagt aan het wijkteam, dat zorgt voor de voortgang van het traject.

Ingeval de individuele omstandigheden van de cliënten van dien aard zijn dat door Groningen@Work nog geen re-integratieactiviteit kan worden ingezet, worden ze zonder traject overgedragen aan het wijkteam, dat op een later tijdstip gaat bezien of ze alsnog naar een re-integratieactiviteit kunnen worden verwezen.

Klantcontacten

Cliënten leveren maandelijks een zogeheten maandverklaring in. Wanneer de maandverklaring daartoe aanleiding geeft, neemt de consultant contact op met de cliënt. Voor het overige contact met de cliënt geldt, dat de cliënt de frequentie van de contacten zelf mede bepaalt. Als de cliënt geen behoefte heeft aan contact, dan is er ook weinig contact. Het contact vindt niet op een gestructureerde wijze plaats: afhankelijk van de informatie die daarin wordt verkregen wordt het contact gerigisteerd in rapportages. Het hebben van contact is geen doel op zich en een dergelijk doel (bepaalde contactfrequentie) wordt niet gezien als onderdeel van het beleid.

Rapportage

Door de beide consultants wordt van alle relevante informatie een rapport gemaakt. De informatie wordt verkregen van de klant, derden en/of via signalen uit GWS4all (informatiesysteem). Daarnaast registreren de consultants informatie over de cliënt in een daarvoor bestemd informatiesysteem. Op basis van de informatie die dit systeem biedt, worden managementrapportages opgesteld. Wel wordt er incidenteel gerapporteerd over specifieke onderwerpen, bijvoorbeeld inzake schuldhulpverlening.

Doelstellingen

Het doel van het contact is 'uitstroom naar werk'. Hierbij worden per cliënt individuele doelen gesteld. Zo kan aan de cliënten, met een kleine of grote afstand tot de arbeidsmarkt, gepaste hulp worden geboden.

Obstakels richting werk

Consultants constateren dat er in de praktijk drie belangrijke obstakels zijn in de toeleiding naar werk:

¹⁴ Het gesprek met de directiesecretaris heeft plaatsgevonden op vrijdag 7 november en het gesprek met de teamcoördinator en contactmedewerkers van de Dienst Sozawe heeft plaatsgevonden op maandagavond 1 december 2008. Het gespreksverslag is aangevuld en gecorrigeerd door de medewerkers van de Dienst.

- Een eerste obstakel wordt gezien in de kinderopvang. Ontoereikende mogelijkheden in de kinderopvang bemoeilijken regelmatig de weg naar werk van ouders met een arbeidsplicht.
- Ook het openbaar vervoer vormt een obstakel richting werk. Een slechte bereikbaarheid van de werkplek met het openbaar vervoer is geen reden voor vrijstelling van de arbeidsplicht.
- Bovendien vormt de schuldenproblematiek, regelmatig een belemmering richting werk wanneer er op dit gebied nog geen maatregelen zijn getroffen. Voor de cliënt blijkt het lastig om bij geldzorgen de aandacht te richten op het vinden en behouden van werk.

Model Ten Boer

In de aanloop naar de overgang, hebben de consultants en teamcoördinator gemerkt dat de gemeente Ten Boer zoveel mogelijk aansluiting heeft gezocht bij de gemeente Groningen. De onderlinge afstemming van de verordeningen is echter nog niet volledig gerealiseerd. Dit levert soms problemen op, zowel voor de cliënt als voor de consultant. De consultant zou meer vertrouwen hebben in de juistheid van de eigen werkwijze, wanneer de verordeningen van Ten Boer en Groningen volledig overeen zouden stemmen. Volgens de medewerkers doet het bestaan van deze beleidsverschillen afbreuk aan de rechtszekerheid van de cliënten. Zo kan het voorkomen dat een Ten Boerster cliënt geen premie bij uitstroom naar werk ontvangt, in tegenstelling tot een cliënt afkomstig uit de gemeente Groningen. Momenteel brengt de afdeling Beleid de verschillen tussen de verordeningen van beide gemeentes in kaart. Wanneer deze verschillen op tafel liggen, kunnen de betreffende verordeningen in de toekomst eventueel – na een besluit daartoe van de gemeenteraad van Ten Boer – worden geharmoniseerd en kan aan de cliënt een betere voorlichting gegeven worden. Eens per zes weken heeft de directiesecretaris een gesprek met de wethouder van de gemeente Ten Boer; eens per kwartaal wordt in dat overleg de kwartaalrapportage besproken. Bij de bespreking van de kwartaalrapportage is meestal ook de teamcoördinator aanwezig.

4.3 Cliënten¹⁵

Achtergrondskenmerken

De Rekenkamercommissie heeft gesproken met twee mannen en vijf vrouwen. Drie van hen hadden nog maar net een uitkering (steeds als gevolg van een recente scheiding). De anderen hadden al langer een uitkering waarvan één persoon al meer dan zeven jaar. Op vier van hen was de sollicitatieplicht van toepassing. Eén was vrijgesteld van de sollicitatieplicht. Bij twee andere personen zou de sollicitatieplicht intreden zodra zij hun persoonlijke situatie weer wat meer op orde hadden weten te brengen.

Van de zeven respondenten ging het in vier gevallen om een gescheiden, alleenstaande vrouw met de zorg voor één of meer kinderen. In de andere drie gevallen ging het om alleenstaanden die deels door ziekte of psychische beperking al geruime tijd niet meer deelnamen aan het arbeidsproces. Hieronder volgen algemene indrukken. Daarbij moet worden opgemerkt dat de persoonlijke omstandigheden sterk kunnen verschillen.

Contact

Vier cliënten zeggen dat ze zelden – hoogstens één keer per jaar – worden opgeroepen door de dienst Sozawe. In drie gevallen gaat het daarbij om personen die al drie of meer jaar een uitkering ontvangen en relatief gezien minder kansen hebben op de arbeidsmarkt. Bij de

¹⁵ In samenspraak met de Dienst zijn zeven cliënten uitgenodigd voor een gesprek. In de maand januari hebben aldus zeven gesprekken plaatsgevonden. Het interview werd steeds afgenomen in het gemeentehuis van Ten Boer door één van de leden van de Rekenkamercommissie. De gespreksverslagen zijn ter correctie aan de respondenten voorgelegd.

vierde cliënt is er zeker geen sprake van te weinig contact: zij neemt immers zelf met grote regelmaat contact op met de dienst Sozawe.

Drie personen zeggen dat de dienst Sozawe regelmatig contact met hen opneemt. Twee van hen zijn nog maar net in uitkering. Per saldo constateren wij dat van de zeven cliënten er in drie gevallen sprake is van een beperkt contact: minder dan een keer per jaar.

<i>opgeroepen</i>	<i>weinig kansen</i>	<i>kansrijk</i>
zelden	3	1
regelmatig	0	3
Totaal	3	4

<i>Heeft uw klantmanager voldoende tijd voor u?</i>	
nee, onvoldoende tijd	1
deels wel, deels niet	2
ja, voldoende tijd	3
onbekend	1
totaal	7

Zes respondenten hebben antwoord gegeven op de vraag of er voor hen voldoende tijd wordt ingeruimd. Drie van hen zeggen dat er voldoende tijd is om hun verhaal te doen. Twee constateren dat de medewerkers soms krap in hun tijd zitten. Eén respondent is ontevreden over de tijd die er is om een en ander te bespreken.

Het is opvallend dat de cliënten positiever oordelen over het contact met de dienst Sozawe rond de aanspraak op de uitkering dan over de contacten rond de (traject)begeleiding naar betaald werk.

Afspraken die worden gemaakt rond het recht op uitkering kunnen over het algemeen snel worden gehonoreerd. Afspraken die worden gemaakt rond trajectbegeleiding (meestal in de vorm van doorverwijzing naar een andere instantie) leiden vaker tot teleurstelling: diverse cliënten zeggen dat het lang duurt voordat zij iets horen van het re-integratiebedrijf.

Vier van de zes cliënten vinden dat hun klantmanager hun situatie goed kent. Twee cliënten vinden dat hun mogelijkheden op de arbeidsmarkt onvoldoende door de dienst Sozawe worden onderkend.

Oordeel over dienstverlening

De dienst Sozawe biedt twee soorten diensten aan. Enerzijds worden mensen geholpen om hun financiële situatie weer op orde te krijgen. Anderzijds worden mensen geholpen om (weer) aan het werk te geraken.

De cliënten hebben betrekkelijk veel vragen over welke financiële diensten ze van de dienst mogen verwachten. Bij toetreding tot de WWB hebben ze weinig inzicht in de mogelijkheden die er allemaal zijn. Er blijken met verloop van tijd allerlei mogelijkheden te zijn op het vlak van schuldsanering, invorderen van alimentatie, hulp bij vinden van een woning, doorverwijzing naar maatschappelijk werk, hulp bij fiscale problemen. Hierover zijn de cliënten aanvankelijk slecht geïnformeerd. Ze vinden het ook lastig om zelf deze informatie te vinden.

Trajectbegeleiding

Aan alle cliënten hebben wij de vraag gesteld of zij wisten wat er bij de trajectbegeleiding van hen werd verwacht. Vrijwel zonder uitzondering wisten de cliënten dat er van hen werd verwacht dat ze weer werk zouden vinden. We hebben alle zeven respondenten gevraagd of zij met enige regelmaat op arbeidsmogelijkheden worden geattendeerd. Vijf van de zeven respondenten zeggen dat zij de afgelopen periode tenminste één keer op een vacature voor betaald werk zijn geattendeerd. Drie van hen zeggen meer dan één keer op een vacature te zijn geattendeerd.

Drie personen zeggen dat ze door de dienst Sozawe zijn geattendeerd op mogelijkheden in het vrijwilligerswerk. Maar met vrijwilligerswerk komen ze niet uit de uitkerings situatie. De animo om daarop te reageren is onder de cliënten niet erg groot.

Vijf van de zeven cliënten werden geattendeerd op de mogelijkheden van trajectbegeleiding. Sommigen zijn ontevreden over het aangeboden traject (de cursus). Anderen maken gebruik van het aanbod. De twee cliënten die nog niet werden geattendeerd op trajectbegeleiding zijn daar – door de recente scheiding – waarschijnlijk ook nog niet aan toe (geweest).

Vier van de zeven cliënten zijn zonder meer tevreden over de informatie die zij over de re-integratiemogelijkheden krijgen. Maar drie zouden graag meer en specifieke informatie ontvangen.

De cliënten weten over het algemeen goed aan te geven of op hen de sollicitatieplicht van toepassing is. Ook weten ze dat er mogelijkheden zijn tot begeleiding naar werk. Maar als ze niet actief solliciteren of geen gebruik maken van het aanbod, lijkt dat geen directe consequentie te hebben voor het behoud van hun uitkering. Geen enkele cliënt bracht ter sprake dat hij of zij met een mogelijke sanctie was geconfronteerd. Het ambtshalve contact vanuit de dienst met cliënten die al langer in uitkering zijn is summier.

Hulp

Naast het algemene verzoek om inkomensondersteuning (de aanspraak op uitkering) zijn er vaak specifieke problemen die om een oplossing vragen. We kunnen daarbij denken aan het invorderen van alimentatie, het op orde krijgen van de financiën (bij het hebben van schulden), het vinden van een nieuwe woning, enzovoorts. Sommige cliënten slagen er goed in om hun hulpvraag duidelijk kenbaar te maken. Ze nemen zelf contact op met de dienst Sozawe en vragen actief naar de mogelijkheden. Andere cliënten zijn afwachtend en formuleren eigenlijk geen hulpvraag, hoewel ze wel kampen met problemen.

Twee van onze respondenten zitten weliswaar met specifieke problemen, maar hebben geen hulpvraag geformuleerd. Ze willen wel weer aan de slag en denken ook bepaalde mogelijkheden te hebben, maar het contact tussen hen en de dienst is de laatste jaren op een zeer laag pitje gekomen. Ze hebben zelf geen initiatieven richting de dienst ondernomen. In één van deze twee gevallen nam de dienst zelf contact op en zorgde alsnog voor een opleidingsaanbod.

		<i>Heeft u hulp gekregen?</i>		
		nee	ja	totaal
<i>Heeft u hulp gevraagd?</i>	nee	1	1	2
	ja	1	4	5
	totaal	2	5	7

Vijf van de zeven cliënten hebben wel om extra hulp gevraagd. Soms had die hulpvraag betrekking op een schuldsituatie, het vinden respectievelijk inrichten van een woning, het kunnen volgen van een cursus respectievelijk van een stage, het verkrijgen van een voorschot. In vier gevallen wordt de hulpvraag positief beantwoord. De cliënten kregen – min of meer – wat ze hadden gevraagd. De persoon die niet de hulp kreeg die werd gevraagd (namelijk het administreren van de betalingen aan nutsbedrijven en verzekeringen), geeft later in het gesprek aan dat zij wel op andere punten steun heeft ondervonden van de dienst Sozawe. *Doordat het contact van de dienst met mensen die al langer in uitkering zijn erg gering is, bestaat de kans dat deze personen problemen waar zij mee zitten, niet melden bij de dienst.*

Model Ten Boer – Groningen

We hebben de respondenten gevraagd hoe ze de overgang van de dienstverlening naar Groningen ervaren. Drie van hen konden dat niet beoordelen.

<i>Hoe vindt u de huidige situatie in vergelijking met vroeger?</i>	<i>Aantal</i>
vroeger was het beter	1
het is niet echt veranderd	2
nu is het beter	1
kan dit niet te beoordelen, want ik ken oude situatie niet	3
Totaal	7

Eén van hen is van mening dat het vroeger beter was. Vroeger kon zij met meer gemak het gemeentehuis binnenlopen. En vroeger werd zij vaker gevraagd eens op het gemeentehuis langs te komen voor een gesprek. Nu wordt er vanuit de dienst veel minder vaak contact met haar gezocht.

Twee anderen stellen dat er per saldo niet veel veranderd is. Het is nu wel massaler. Maar vroeger werd zij in Ten Boer niet goed te woord gestaan. Ze vindt dat de Groninger dienst haar nu meer mogelijkheden biedt.

De vierde persoon die uit eigen ervaring de zaak kan vergelijken, stelt dat het weliswaar een nadeel is om naar Groningen te reizen, maar dat het beter is dat hij nu een groepsgewijze voorlichting (en intake) aangeboden krijgt. Ook vindt hij het prettig dat, wanneer hij na een korte werkperiode weer een beroep moet doen op WWB, zijn naam en andere gegevens nog in het systeem blijken te zitten.

Kennis plaatselijke situatie

Slechts één op de drie respondenten vindt dat de klantmanager van de dienst Sozawe de situatie in Ten Boer goed kent. Soms is die onkunde geen probleem omdat de persoon een baan zoekt in de stedelijke regio. Soms is die onkunde wel een probleem omdat de betrokkene georiënteerd zegt te zijn op de regio Appingedam-Delfzijl. Verder doen zich soms stagemogelijkheden voor in de gemeente Ten Boer zelf die bij de contactmedewerker niet bekend zijn.

Zo merkt één van onze respondenten op dat de contactmedewerkster niet wist dat Bloemhof een verzorgingshuis was. Ook vond de cliënt dat de klantmanager niet op de hoogte was van de arbeidsmogelijkheden in de regio Appingedam/Delfzijl.

Ook in het gesprek met de klantmanagers heeft de Rekenkamercommissie de vraag gesteld of zij de situatie in Ten Boer goed kennen. Deze vraag konden zij niet volmondig met ja beantwoorden.

Bereikbaarheid

Geen van de zes respondenten die zich hierover hebben uitgelaten is tevreden over de bereikbaarheid van de dienst Sozawe. Eén is zelfs ronduit negatief. De andere vijf zijn van oordeel dat de bereikbaarheid matig is.

<i>Hoe beoordeelt u de bereikbaarheid?</i>	<i>aantal</i>
slecht	1
matig	5
Totaal	6

Met het openbaar vervoer is de dienst lastig bereikbaar. Met de fiets is het een heel eind. En met de auto – waarvan de kosten niet worden vergoed – is het betrekkelijk duur. Ook ging er bij het eerste contact wel eens iets mis en verwoogde één cliënt zich aan de Eendrachtskade. Eén van de cliënten mailt regelmatig met haar klantmanager en krijgt steeds per omgaande antwoord. Andere cliënten zijn minder positief en klagen over de telefonische (on)bereikbaarheid. Zo merkt een respondent op dat ze haar klantmanager niet rechtsstreeks kan bellen. Er zit immers steeds een telefoniste tussen.

Suggesties van cliënten

Eén van onze respondenten zegt dat ze meteen bij de aanvraag van de uitkering graag over een folder wil beschikken met een overzicht van alle voorzieningen waar zij aanspraak op kan maken. “*U bent in uitkering en wat nu.*” Twee cliënten willen graag dat er ook meer informatie komt over het zogeheten participatiefonds. Een cliënt wil wat duidelijker weten wat de verschillen zijn tussen het beleid van Ten Boer en het beleid van Groningen. Zij wilde graag een Stadspas, maar kwam daar niet voor in aanmerking. Dat vond zij een vervelende verrassing.

Algemeen

Cliënten die al langer in uitkering zijn en vaak diverse belemmeringen ondervinden bij het vinden van werk, hebben slechts zelden contact met hun klantmanager. Ze worden zelden geattendeerd op passende vacatures. Een enkeling geeft tegenover ons aan graag meer contact met de dienst te willen hebben. Het is opvallend dat ze zelf niet het initiatief nemen om hun hulpvraag bij de dienst te melden.

Personen die nog maar net in uitkering zijn, hebben relatief veel contact met de dienst, zijn geneigd actief te vragen naar de mogelijkheden en worden met enige regelmaat geattendeerd op vacatures.

Het algemene beeld dat rijst, is dat de dienst zich vooral richt op de meer kansrijke gevallen.

Cliënten zijn er van doordrongen dat ze werk moeten zien te vinden. Ze weten ook dat ze daarbij trajectbegeleiding zullen ontvangen. Veel meer onduidelijkheid is er bij hen over de mogelijkheden die de dienst heeft om hun financiële positie op orde te krijgen. Door zowel doorverwijzing naar specialistische hulp in eigen huis (bij de dienst Sozawe) als naar andere instanties (maatschappelijk werk) kan de dienst een actieve rol spelen bij het weer op orde krijgen van de thuissituatie. Wanneer de informatie over de mogelijkheden beter beschikbaar zou zijn, zouden meer mensen sneller een gerichte aanspraak op hulp kunnen formuleren.

Over het algemeen worden de cliënten slechts beperkt gewezen op de mogelijkheden die de vrijwilligersvacaturebank in Ten Boer biedt. De cliënten worden niet erg gestimuleerd om

vrijwilligersplekken te accepteren. Zelf hebben de cliënten aarzelingen bij het accepteren van vrijwilligerswerk.

Hoewel op het professionele vlak de dienstverlening door de dienst Sozawe redelijk goed uit de bus komt, constateren vrijwel alle cliënten dat de bereikbaarheid matig is en dat de medewerkers de situatie in Ten Boer niet goed kennen.

5

Conclusies

1.

De dienst Sozawe is matig tot slecht bereikbaar vanwege de slechte verbinding met het openbaar vervoer naar de Zaagmuldersweg, en vanwege de tussenkomst van een telefoniste bij het bellen met de consulent.

2.

Sinds de inwerkingtreding van het Model-Ten Boer ervaren de cliënten die zich daar een oordeel over kunnen vormen, geen achteruitgang in de ervaren kwaliteit van de dienstverlening.

3.

Er bestaat discrepantie tussen hetgeen de wethouder stelt over de nagestreefde frequentie van het klantcontact (“we willen iedere uitkeringsgerechtigde één keer per jaar zien”) en hetgeen de consulenten stellen (“wanneer daartoe aanleiding is, hebben we contact”). De bestuurlijke doelstelling om iedere cliënt minstens één maal per jaar te zien wordt thans niet gehaald.

4.

Er zijn verschillen tussen het beleid van de gemeente Groningen en dat van de gemeente Ten Boer. Deze verschillen zorgen voor onduidelijkheden bij zowel de consulenten als de cliënten. Deze verschillen zijn nog niet systematisch in kaart gebracht. Deze verschillen zijn ook niet goed kenbaar voor de cliënten. Dit werkt misverstanden in de hand.

5.

De dienst Sozawe heeft frequenter contact met kansrijke cliënten, dan met cliënten die weinig kansrijk zijn. Het kan voorkomen dat een cliënt uit laatstgenoemde groep langer dan een jaar een uitkering ontvangt, zonder dat er in die periode contact is geweest met de dienst.

6.

Diverse cliënten kampen met belemmeringen in de persoonlijke sfeer, die de toeleiding naar werk vertragen of belemmeren. Deze belemmeringen moeten eerst worden opgelost voordat de kans op werkhervatting aanwezig is. De dienst Sozawe kan door middel van haar verwijzingen en contactennetwerk voorzien in gerichte hulpverlening. Ook attendering op vrijwilligerswerk is – gelet op artikel 7 van de Reïntegratieverordening – een passend middel. Attendering op de vrijwilligersvacaturebank in Ten Boer vindt zelden plaats.

7.

Bij de inslag van de komeet ontbreekt het de cliënt aan informatie. Rond het moment waarop de uitkering wordt aangevraagd is er een grote behoefte aan duidelijke informatie. Cliënten die eigen initiatief tonen en niet terugdeinzen om door te vragen komen er tot nu toe wel. Maar de cliënten die niet geneigd zijn om overal zelf achteraan te gaan ontbreekt het vaak aan de relevante informatie. Hierdoor ontstaan misverstanden, die op hun beurt weer voor nieuwe problemen zorgen.

8.

Bij de behandeling van de begroting voor 2007 is toegezegd dat de website van de gemeente specifieke informatie zal (gaan) bevatten waarop de inwoners informatie kunnen vinden over hun aanspraken op bijzondere en algemene bijstand. De website bevat deze informatie echter op dit moment nog niet. Dit onderzoek onderstreept het grote belang van goed toegankelijke informatie over rechten en mogelijkheden.

9.

De kwartaalrapportage bevat geen informatie over de regelmaat van het contact met de cliënt, noch over maatregelen gericht op maatschappelijke participatie, noch op het succes van de ingezette trajectbegeleiding.

6 Aanbevelingen

1.

Voor elke cliënt stelt de consulent een (re-integratie)plan op. Dit plan legt tussen beide partijen de verhoudingen en verwachtingen vast. Hierbij valt te denken aan de minimale contactfrequentie en aard van de contacten. Over de realisatie van dit plan wordt regelmatig intern verslag uitgebracht. Dit vereenvoudigt de wijze waarop verantwoording kan worden afgelegd, en voorziet in de mogelijkheid om te toetsen of we met deze cliënt en met dit reïntegratiebedrijf op de goede weg zitten. Ook scheidt een vooraf vastgesteld, individueel plan duidelijkheid voor de cliënt.

2.

Zoals de wethouder in het gesprek met de rekenkamercommissie zei, dient het bestuurlijke uitgangspunt te zijn dat elke Ten Boerster cliënt tenminste één maal per jaar wordt opgeroepen voor een gesprek. Van belang is hen erop te attenderen dat, wanneer zij daar behoefte aan hebben, meer contact of specifieke hulp zonder meer mogelijk is. Op die manier is de kans groter dat mensen tijdig met hun problemen op de proppen komen.

3.

Op grond van de gesprekken met en de suggesties gedaan door de cliënten stellen wij voor:

- dat er (meer) helderheid wordt gecreëerd voor dienst en cliënt over de punten waarop het beleid van Ten Boer verschilt van dat van Groningen;
- dat er een folder wordt gemaakt (met verwijzing naar de website) waarin vanuit het perspectief van de klant wordt geattendeerd op de mogelijkheden om de eigen situatie weer op orde te krijgen, zonder dat daarin uitvoerig wordt stilgestaan bij trajectbegeleiding, etc;
- dat de dienst Sozawe goed bewaakt of de instanties waarnaar de cliënten worden doorverwezen wel tijdig met de cliënt contact opnemen om de aangekondigde hulp ook daadwerkelijk te bieden.

4.

Het is een goede gedachte wanneer de contactmedewerkers van de dienst Sozawe één keer per jaar een werkbezoek brengen aan een aantal adressen in de gemeente Ten Boer. Voor het programma van deze Ten Boer-dag kan worden gedacht aan een bezoek aan de balie in het gemeentehuis, de vrijwilligersvacaturebank, Bloemhof, Jobber en een tour langs de verschillende dorpen.

5.

Het is van belang dat de contactmedewerkers conform artikel 7 van de Reïntegratieverordening meer en met meer nadruk aandacht besteden aan de mogelijkheden om door het vervullen van vrijwilligerswerk weer een betere oriëntatie op de arbeidsmarkt te verkrijgen.

6.

In de Kwartaalrapportage dient meer aandacht besteed te worden aan het resultaat van de ingezette trajectactiviteiten. Worden de ingezette trajectactiviteiten voltooid? Hebben de cliënten daarna werken gevonden? Ook is het raadzaam dat in de Kwartaalrapportage aandacht wordt besteed aan de frequentie van het cliëntcontact en aan de activiteiten gericht op maatschappelijke participatie.

7.

Ter verbetering van de bereikbaarheid van de dienst voor cliënten uit Ten Boer stellen wij voor dat hun verzoeken om informatie per e-mail met voorrang worden afgehandeld.

8.

Ter verbetering van de bereikbaarheid van de dienst voor cliënten uit Ten Boer stellen wij verder nog voor dat cliënten uit Ten Boer tenminste één keer per jaar op het gemeentehuis in Ten Boer een gesprek hebben met hun klantmanager.

Bijlage 1:

Welke verandering heeft WWB in 2004 teweeg gebracht?

Per 1-1-2004 is de Wet Werk en Bijstand (WWB) in de plaatsgekomen van de Algemene Bijstandswet (ABW). Deze wetwijziging bracht een aantal veranderingen met zich mee. Zo kwam er in de eerste plaats een groter accent op het weer vinden van werk. Het werd populair om te zeggen dat met het oog op deze re-integratiedoelstelling de wetgever de W van werk vòòr de B van bijstand heeft geplaatst.¹⁶

In de tweede plaats kreeg de gemeente meer beleidsvrijheid (vooral op het gebied van de bijzondere bijstand) en nam daarmee ook het aantal en het belang van de lokale verordeningen toe. Een aantal regels die vroeger in de tekst van de wet stonden zijn nu verplaatst naar de gemeentelijke verordeningen. Daarmee neemt het belang van de eigen gemeentelijke kaderstelling ook toe.

In de derde plaats kwam er een andere vorm van bekostiging. Wat de financiering betreft, werden er in de specifieke uitkering van het Ministerie van Sozawe aan de gemeente voortaan twee afzonderlijke delen onderscheiden. Allereerst een (gemaximeerd) inkomensdeel dat op grond van objectieve criteria wordt berekend en aan de gemeente wordt toegekend. Als de feitelijke uitkeringsuitgaven boven het maximum van dit inkomensdeel uitkomen, komt dit meerdere geheel voor rekening van de gemeente zelf (dus ten laste van de eigen algemene middelen). Wanneer de feitelijke uitkeringsuitgaven beneden dit maximale inkomensdeel vallen, mag de gemeente dit meerdere behouden. Hiermee kan dan een deel van de apparaatskosten worden gedekt. Daarnaast kent de specifieke uitkering van het Ministerie aan de gemeenten een zogeheten werkdeel. Uit dit gemaximeerde budget dienen de activiteiten ten behoeve van re-integratie en maatschappelijke participatie (activering) te worden gefinancierd. Het deel van dit budget dat in het begrotingsjaar niet tot uitkering komt dient aan het Ministerie te worden teruggegeven. Gelden uit het werkdeel mogen niet worden gebruikt om tekorten op het inkomensdeel op te vangen.

Er bestaat sinds 1-1-2004 dus een sterke financiële prikkel voor de gemeente om het werkdeelbudget om te zetten in activiteiten teneinde te voorkomen dat het feitelijke uitkeringenbedrag hoger is dan het van te voren begrote inkomensdeel. Vooral in het begin (2004, 2005, 2006) was de gemeente Ten Boer bevreesd dat er een tekort zou ontstaan op het inkomensdeel. Dat zou betekenen dat de specifieke uitkering van Sozawe ten laste van de eigen algemene middelen zou moeten worden aangevuld.

In beginsel komen de arbeidsuren (dus de apparaatskosten) voor rekening van de gemeente zelf. Alleen wanneer er feitelijk minder uitkeringsuitgaven zijn dan het inkomensdeel is er een mogelijkheid om de apparaatskosten te bekostigen uit het inkomensdeel van de specifieke uitkering.

Ook is het onder omstandigheden mogelijk een deel van de re-integratie- en activeringstaken die door de gemeente zelf worden uitgevoerd ten laste te brengen van het werkdeel. Zo is de arbeidsplaats van de van Jobber ingehuurde functionaris die zich in 2006 specifiek richtte op het weer aan het werk helpen van de bijstandsgerechtigden in Ten Boer bekostigd uit het werkdeel.

In de vierde plaats betekende de invoering van de WWB ook het einde van de zogeheten Melkertbanen (WIW en I/D). Dat zijn door de gemeente gesubsidieerde banen bij een non-

¹⁶ In het proces van uitkeringverlening is er eerst het proces waarbij wordt beoordeeld of iemand aanspraak kan maken op bijstand (bij gebrek aan eigen inkomsten) en volgen dan de voorwaarden om dat recht te behouden, waaronder de inspanningen om weer werk te vinden en het medewerking verlenen aan bepaalde verplichtingen. Ondanks de slogan Work First is de volgorde: eerst beoordelen recht op bijstand, en dan toetsen of er voldoende aan re-integratie wordt meegewerkt; soms kan ontheffing worden verleend om beschikbaar te zijn voor de arbeidsmarkt.

profit-organisatie waar personen die zijn aangewezen op bijstand (of andere sociale uitkeringen) werkervaring kunnen opdoen. Het werkdeel van de WWB-uitkering mag sinds 2004 niet langer worden gebruikt om structureel gesubsidieerde banen te bekostigen: een kortdurende baan bij bijvoorbeeld een sociale werkplaats in het kader van Work First mag wel, maar een langdurige baan (voor bijvoorbeeld onbepaalde tijd) is voortaan uit den boze. De invoering van de WWB betekende dat de lopende WIW- en I/D-banen niet meer werden verlengd (hoewel dit mogelijk was geweest als de gemeente de uitgaven daarvoor had kunnen vrijmaken uit de eigen algemene middelen).

Sinds de invoering van de WWB draagt de gemeente de volledige financiële verantwoordelijkheid (en dus ook het risico) voor de uitvoering (exploitatie) van de WWB. Dit betekent dat er een aanzienlijke prikkel voor het gemeentebestuur is om de uitgaven op dit begrotingsprogramma binnen de perken te houden. We zien ook dat in de raadsdiscussies, vooral in 2004, 2005 en 2006, veel aandacht wordt besteed aan de vraag of het ter beschikking gestelde inkomensdeel wel toereikend is. En of er wel vaart wordt gemaakt met het tot besteding brengen van het werkdeel, om zo te zorgen dat cliënten uitstromen (liefst doordat ze werk vinden).

Bijlage 2:
Bestuurlijke reactie college

PM

Bijlage 3:
Nawoord rekenkamercommissie

PM